

„Wojna na górze” i rozpad obozu solidarnościowego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Cytat za: Antoni Dudek, *Historia polityczna Polski 1989–2009*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2016, s. 105.
- Źródło: Antoni Dudek, *Historia polityczna Polski 1989–2009*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2016, s. 93.
- Cytat za: Andrzej Leon Sowa, *Historia polityczna Polski 1944–1991*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2001.

- Źródło: Thomas Woodrow Wilson, *Orędzie prezydenta Thomasa Woodrowa Wilsona do Kongresu Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej z 8 stycznia 1918 r.*
- Źródło: D. Wiliamson, *War and Peace: INternational Relations 1919-1939*, Tunbridge Wells, Hodder Murray 2003, s. 23–24.

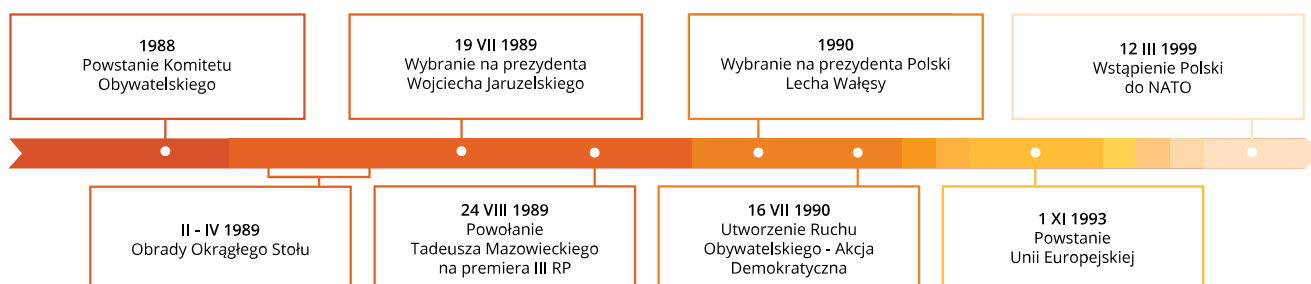

„Wojna na górze” i rozpad obozu solidarnościowego

Tadeusz Mazowiecki w listopadzie 1989 r.

Źródło: Artur Klose, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.0.

Tadeusz Mazowiecki, gdy był prezesem Rady Ministrów, w jednej z wypowiedzi zwrócił się z prośbą, aby „tej zaczynającej się polskiej demokracji nie zamienić w polskie piekło. Polskie piekło swarów, podgryzań i walk”. Jego prośba nie została spełniona. Rok po wielkim zwycięstwie odniesionym przez opozycję solidarnościową w wyborach czerwcowych 1989 r. doszło do ostatecznego rozpadu „drużyny” Lecha Wałęsy, a na miejsce jednego ugrupowania powstało kilka względem siebie opozycyjnych. Konflikt, który wybuchł na przełomie lat 1989 i 1990 w łonie ekipy solidarnościowej, przyjęło się popularnie nazywać „wojną na górze”. Wzajemne animozje i antagonizmy na kolejne 30 lat zdominowały polską scenę polityczną, a ich echa nadal słychać w obecnie istniejących partiach politycznych.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

- Wyjaśnisz znaczenie pojęcia „wojny na górze”.
- Omówisz, czym Lech Wałęsa zasłużył sobie na określenie „przyspieszacza z siekierą”.
- Rozstrzygniesz, czy ważniejszą rolę w rozpadzie obozu solidarnościowego odegrały czynniki personalne, czy dwie różne wizje Polski.

Dla zainteresowanych

„Mieliśmy poczucie misji”. Ludzie Solidarności

Przeczytaj

„Familia, świta, dwór”

Solidarność od początku nie była ruchem jednolitym, ale wspólna walka z systemem komunistycznym chwilowo usuwała w cień różnice istniejące między ugrupowaniami opozycyjnymi i umożliwiła zjednoczenie się przeciwko wspólnemu wrogowi. Po wyborach kontraktowych w czerwcu 1989 r. i powołaniu pierwszego niekomunistycznego rządu różnice te odżyły.

„Tygodnik Solidarność”, numer z 31 lipca 1981 r.

„Tygodnik Solidarność” był głównym organem prasowym NSZZ „Solidarność”. Pierwszy numer ukazał się 3 kwietnia 1981 r. w nakładzie ok. pół miliona. Był to pierwszy tygodnik niezależny od władzy dopuszczony do kolportażu; 13 grudnia 1981 r. wydawanie czasopisma zostało zawieszone i reaktywowano je dopiero w 1989 roku. Pierwszym redaktorem naczelnym był Tadeusz Mazowiecki, a po jego powołaniu na fotel premiera zastąpił go w tej funkcji Jarosław Kaczyński, co stało się m.in. źródłem konfliktu na linii Wałęsa–Mazowiecki. W latach 1989–1990 „Tygodnik Solidarność”, obok „Gazety Wyborczej”, stał się główną trybuną konfliktu.

Jaka tematyka pojawiła się w zaprezentowanym powyżej numerze tygodnika?

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

się platformą do tworzenia swojego ruchu politycznego.

Pierwszym premierem III Rzeczypospolitej powołanym na to stanowisko 24 sierpnia 1989 r., po wielkim zwycięstwie w **wyborach czerwcowych**, został Tadeusz Mazowiecki. Wysuwając jego kandydaturę na premiera, Lech Wałęsa liczył, że będzie miał na niego wpływ, dzięki czemu wciąż będzie odgrywał rolę pierwszoplanową. Sam Mazowiecki zdawał sobie z tego sprawę i od samego początku starał się zachowywać niezależność, nieraz ignorując przewodniczącego Solidarności. Wałęsa czuł, że jego rola ulega marginalizacji, do czego nie zamierzał dopuścić. W odpowiedzi postanowił przejąć kontrolę nad „**Tygodnikiem Solidarność**”. Mazowiecki był redaktorem naczelnym magazynu, który uważany był za jego „ukochane dziecko”. Wałęsa bez konsultacji z nowym premierem mianował na stanowisko redaktora naczelnego Jarosława Kaczyńskiego, który wówczas był osobą mniej znaną od czołowych postaci polskiej sceny politycznej. Dla nowego redaktora naczelnego przejęcie tygodnika miało stać

Popiersie Tadeusza Mazowieckiego, Warszawa. Tadeusz Mazowiecki był pierwszym premierem III Rzeczypospolitej, powołanym na to stanowisko 24 sierpnia 1989 r. Starał się prowadzić politykę niezależną od Wałęsy i na początku swojego urzędowania stwierdził, że nie będzie premierem malowanym. W czasie jego urzędowania doszło do konfliktu między nim a Wałęsą. W konsekwencji Mazowiecki powołał własną partię, stając się współtwórcą i współprzewodniczącym najpierw Unii Demokratycznej, później Unii Wolności. Napisz krótką inskrypcję, która mogłaby zostać zamieszczona na popiersiu Mazowieckiego.

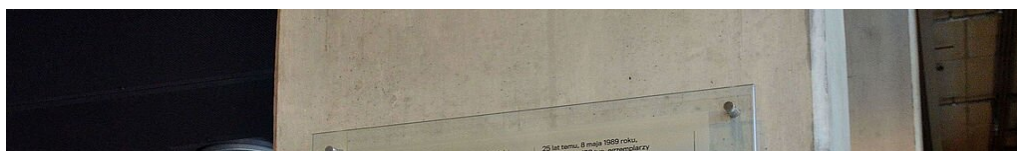
Źródło: Adrian Grycuk, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

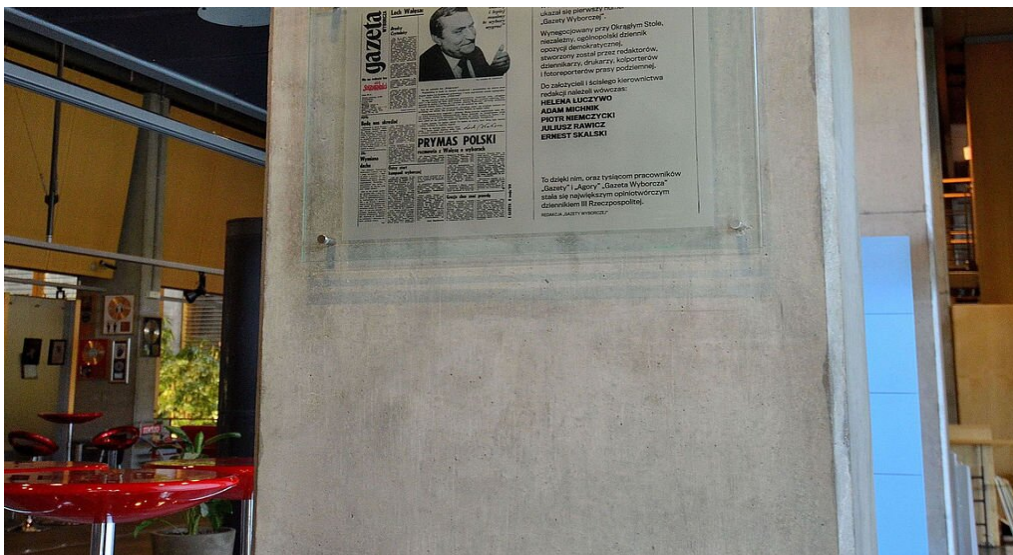
Wzajemne animozje między Mazowieckim a Wałęsą przyspieszyły rozwój konfliktu. W jednym z artykułów opublikowanych w „Tygodniku Solidarność” jego autor Piotr Wierzbicki wyodrębnił trzy główne ośrodki w obozie solidarnościowym: pierwszy, nazwany „familia”, skupiony był wokół Bronisława Geremka, Jacka Kuronia i Adama Michnika, drugi – wokół Tadeusza Mazowieckiego („świta”), a trzeci – największy – wokół Lecha Wałęsy („dwór”). Artykuł ten był sygnałem zbliżających się podziałów w obozie opozycji.

Adam Michnik w 1991 r. Michnik należał do grona działaczy związanych z opozycją demokratyczną w okresie PRL, był członkiem Komitetu Obrony Robotników, brał udział w obradach Okrągłego Stołu, a po wyborach czerwcowych otrzymał mandat poselski. Początkowo zasiadał w Obywatelskim Klubie Parlamentarnym, ale po konflikcie z grupą Wałęsy wszedł w skład Ruchu Obywatelskiego – Akcji Demokratycznej, a później Unii Demokratycznej. W 1989 r. był redaktorem naczelnym drugiego wielkiego czasopisma, związanego początkowo z Solidarnością – „Gazety Wyborczej”. W lipcu 1989 r. ukazał się w niej artykuł jego autorstwa pt. *Wasz prezydent, nasz premier*, w którym Michnik opowiedział się za premierem z obozu opozycji, a prezydentem z rekomendacji PZPR.

Źródło: photo©ErlingMandelmann.ch, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Tablica upamiętniająca ukazanie się pierwszego numeru „Gazety Wyborczej”, odsłonięta w 2015 r. w holu siedziby redakcji. Pierwszy numer wyszedł 8 maja 1989 r., początkowo dziennik miał być organem prasowym Komitetu Obywatelskiego w kampanii wyborczej przed wyborami czerwcowymi, później, po zerwaniu z Solidarnością, stał się niezależnym pismem. Od początku jej redaktorem naczelnym był Adam Michnik.

Jaka tematyka dominowała w pierwszym numerze „Gazety Wyborczej”?

Źródło: Adrian Grycuk, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

„Przyspieszacz z siekierą”

Lecha Wałęsa i George Bush. Wałęsa był przewodniczącym NSZZ „Solidarność” w latach 1980–1991, jednym z głównych działaczy opozycji w okresie PRL oraz architektem rozmów Okrągłego Stołu. W grudniu 1990 r. został wybrany na prezydenta Rzeczypospolitej. W lipcu 1989 r. odbył triumfalną wizytę w Stanach Zjednoczonych.

Jaka atmosfera panuje na zdjęciu?

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Główny spór wybuchł wokół kwestii reform społeczno-gospodarczych. Wiosną 1990 r. zaczęły się ujawniać negatywne skutki polityki rządu. Wzrastały inflacja i bezrobocie, zbliżała się poważna recesja i obawiano się, że odwróci ona sympatię społeczeństwa od rządu. Tempo tych reform i ich skutki pozostawały daleko w tyle za oczekiwaniami dużej części Polaków. Sam Mazowiecki i jego rząd zdawali sobie sprawę, że konsekwencje tych reform mogą się okazać tragiczne dla wielu Polaków, przeprowadzali je zatem ostrożnie. Wałęsa wystąpił przeciwko tej polityce, lansując pomysł przyspieszenia tempa przemian społecznych

i ekonomicznych: „Sytuacja kraju – mówił – pogarsza się czas ucieka, kredyt społecznego zaufania jest na wyczerpaniu, a wprowadzane przez władzę zmiany są pozytywne, lecz oceniane jako zbyt powolne”*. Zachowanie takie było nielojalne wobec rządu, spór się

zaostrzał. Rzeczniczka prasowa rządu Mazowieckiego w jednym z wywiadów nazwała Wałęsę „przyspieszaczem z siekierą”.

* cytata za: Antoni Dudek, *Historia polityczna Polski 1989–2009*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2016, s. 94.

Rozpad obozu solidarnościowego

Do istniejących konfliktów doszła jeszcze rywalizacja o wpływy w [Komitetach Obywatelskich](#), które w okresie wyborów odgrywały ważną rolę jako narzędzia przygotowywania kampanii wyborczej w 1989 roku. W lutym 1990 r. Wałęsa powierzył kierowanie pracami komitetów Zdzisławowi Najderowi, powracającemu z emigracji dyrektorowi Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa. Zostało to odczytane przez dotychczasowych działaczy związanych z Komitetem Obywatelskim „Solidarność” jako próba ograniczenia ich wpływów. Konflikt się zaogniał, próby mediacji podjęte przez hierarchów kościelnych nie przyniosły żadnych rezultatów. Przełomem było XIII posiedzenie Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” 24 czerwca 1990 r., podczas którego nastąpiła bardzo ostra wymiana zdań, i to ono już ostatecznie przesądziło o rozbiciu obozu solidarnościowego.

2 maja 1990 r. powołano [Porozumienie Centrum](#) z Jarosławem i Lechem Kaczyńskimi na czele. Skupili oni wokół siebie ludzi, którzy będąc członkami opozycji, nie wchodzili w skład ekipy rządzącej, postulowali przyspieszenie reform oraz lansowali kandydaturę Lecha Wałęsy na prezydenta. Prezentowali oni prawe skrzydło obozu solidarnościowego. Odwoływali się do wizji Polski katolickiej i konserwatywnej. Za swoich głównych przeciwników uważali obóz postkomunistów, który ich zdaniem nadal posiadał duże wpływy polityczne, społeczne i ekonomiczne. Jak pisze w swojej książce historyk Antoni Dudek:

“ Interesy dawnej nomenklatury i interes społeczeństwa są ze sobą sprzeczne. Układ okrągłego stołu, który próbuje je pogodzić, jest zgubny dla spokoju społecznego. Hybrydalny system władzy Jaruzelski–Mazowiecki musi przestać istnieć – mówił Jarosław Kaczyński.

Cytat za: Antoni Dudek, *Historia polityczna Polski 1989–2009*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2016, s. 105.

Jarosław Kaczyński w 2020 r.

Źródło: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

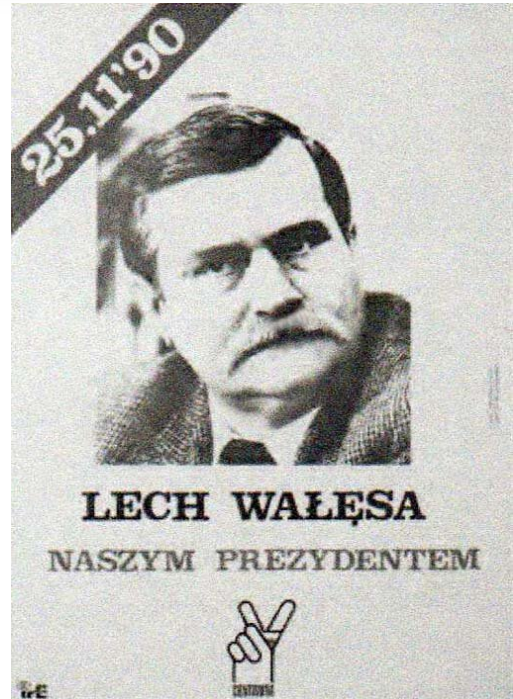
Lech Kaczyński w 2006 r.

Jarosław i Lech Kaczyńscy, bracia bliźniacy zaangażowani w działalność polityczną.

W okresie narastającego konfliktu między Wałęsą a Mazowieckim popierali tego pierwszego, wysuwając jego kandydaturę na prezydenta. Prezentowali bardziej prawicowy odłam w ruchu solidarnościowym. W 1990 r. utworzyli Porozumienie Centrum, które istniało do 2002 r. i stało się zapleczem dla Prawa i Sprawiedliwości.

Źródło: Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, GFDL 1.2, Wikimedia Commons.

Kilka tygodni później, 16 lipca 1990 r., powstał **Ruch Obywatelski – Akcja Demokratyczna**, który skupiał zwolenników Tadeusza Mazowieckiego. Wśród jego współzałożycieli znaleźli się Władysław Frasyniuk, Zbigniew Bujak i Adam Michnik. Głównym oparciem ROAD-u były inteligencja oraz duże ośrodki akademickie. Nowe ugrupowanie propagowało wizję Polski laickiej i wolnościowej, opowiadającej się przeciw konserwyzmowi i klerykalizmowi. Jego działacze postulowali politykę tzw. **grubej kreski**, a rozwiązanie **PZPR** uważali za koniec walki z komunizmem. W porównaniu z Porozumieniem Centrum politycy skupieni w ROAD-zie prezentowali bardziej liberalne poglądy. Ostatecznie Solidarność, od początku skupiająca w swoich szeregach mocno zróżnicowane środowiska, rozpadła się na dwa obozy. Między nimi znalazł się jej dotychczasowy przewodniczący – Lech Wałęsa. Zewnętrznym wyrazem rozpadu było wysunięcie dwóch kandydatów w wyborach na fotel prezydenta w listopadzie 1990 r.: Lecha Wałęsy, popieranego przez Porozumienie Centrum, i Tadeusza Mazowieckiego, wspieranego przez polityków zgromadzonych wokół Ruchu Obywatelskiego – Akcja Demokratyczna. Po przegranych wyborach Mazowiecki, który nie dostał się nawet do drugiej tury, podał się do dymisji.

Plakat wyborczy Lecha Wałęsy podczas wyborów w listopadzie 1990 r. Wałęsa zwyciężył w drugiej turze.

Czy ten plakat przekonuje cię do zagłosowania na Wałęsę w wyborach prezydenckich? Jeżeli nie, zaprojektuj taki, który by cię bardziej przekonywał.

Źródło: Jarosław Maciej Goliszewski, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Słownik

„Gazeta Wyborcza”

ogólnopolski dziennik wychodzący od 1989 r., początkowo pod szyldem Solidarności, redaktorem naczelnym jest Adam Michnik

gruba kreska

slogan polityczny ogłoszony przez premiera Tadeusza Mazowieckiego w 1989 r.: „Przeszłość odkreślamy grubą linią”, słowa te miały oznaczać odcięcie się rządu od poprzedniego systemu politycznego Polski

Komitet Obrony Robotników (KOR)

polska organizacja opozycyjna istniejąca w latach 1976–1977, mająca na celu obronę praw i pomoc robotnikom protestującym podczas strajków i ich rodzinom

Komitety Obywatelskie

organizacje powołane przez Komitet Obywatelski „Solidarność” w 1989 r. celem przygotowania i przeprowadzenia kampanii wyborczej w terenie przed wyborami czerwcowymi

Okrągły Stół

negocjacje prowadzone od lutego do kwietnia 1989 r. między stroną opozycyjną a rządową, w wyniku których ustalono przeprowadzenie tzw. wyborów kontraktowych

Porozumienie Centrum

polska partia polityczna powstała po rozłamie w Solidarności, 12 maja 1990 r., z Jarosławem Kaczyńskim na czele, jej główni działacze w 2001 r. założyli Prawo i Sprawiedliwość

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (PZPR)

partia komunistyczna sprawująca władzę w okresie PRL, powstała ze zjednoczenia Polskiej Partii Socjalistycznej i Polskiej Partii Robotniczej w 1948 r.; została rozwiązana w 1990 r.

Ruch Obywatelski – Akcja Demokratyczna

polska partia polityczna założona w lipcu 1990 r. w odpowiedzi na utworzenie Porozumienia Centrum; istniała do 1991 r., kiedy to weszła w skład Unii Demokratycznej, przekształconej później w Unię Wolności; częściowo na bazie Unii Wolności powstała Platforma Obywatelska

Solidarność

związek zawodowy powstały w 1980 r., później ruch społeczny, którego przewodniczącym był, do jego wyboru na fotel prezydenta, Lech Wałęsa; główny motor zmian politycznych w Polsce w latach 80.

„Tygodnik Solidarność”

jedno z pierwszych czasopism wydawanych niezależnie w okresie PRL; pierwszy numer wyszedł w roku 1981, w 1989 został wznowiony; jego pierwszym redaktorem naczelnym był Tadeusz Mazowiecki, a po jego powołaniu na stanowisko premiera zastąpił go Jarosław Kaczyński

wybory czerwcowe

wybory parlamentarne, zwane też kontraktowymi, przeprowadzone w Polsce w czerwcu 1989 r. na zasadach ustalonych podczas rozmów Okrągłego Stołu; uważane są za pierwsze częściowo wolne wybory w okresie powojennym i moment przełomowy prowadzący do zmian politycznych w Polsce

wojna na górze

popularna nazwa konfliktu, jaki wybuchł pod koniec 1989 r. między Tadeuszem Mazowieckim a Lechem Wałęsą, jego konsekwencją był rozpad obozu solidarnościowego

Słowa kluczowe

wojna na górze, rozpad Solidarności, Porozumienie Centrum, Unia Demokratyczna, III Rzeczpospolita, świat na przełomie tysiącleci, wybory prezydenckie 1990 r. w Polsce

Bibliografia

A. Dudek, *Historia polityczna Polski 1989–2009*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2016.

Ł. Bertram, *Z etosu w politykę*, w: „Karta” 82/2015.

W. Roszkowski, *Historia Polski 1914–1991*, PWN, Warszawa 1992.

Film edukacyjny

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmami i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DCndh5oUs>

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem „Wojna na górze” i rozpad obozu solidarnościowego – część 1.

Polecenie 2

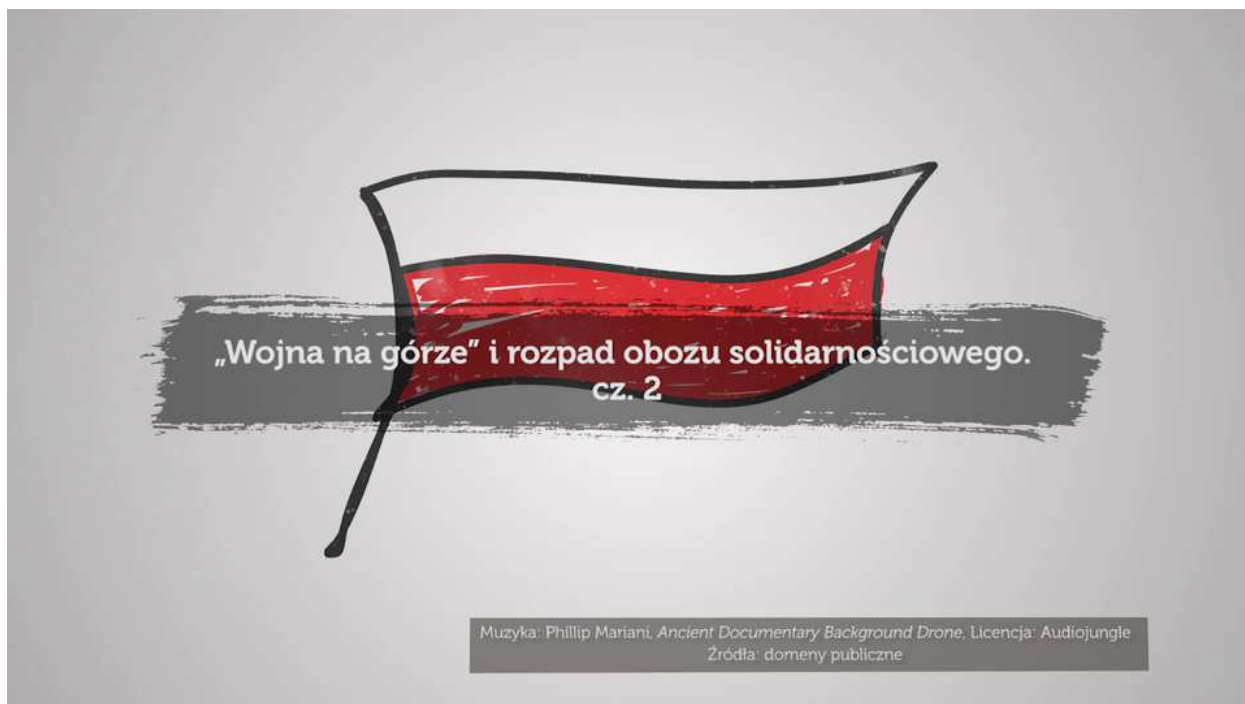
Wyjaśnij, o jaką przyszłość i wizję Polski spierali się przedstawiciele obozu solidarnościowego.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Opisz, jaką rolę w „wojnie na górze” odegrały prosolidarnościowe media.

Tvoja odpowiedź

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DCndh5oUs>

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem „*Wojna na górze*” i rozpad obozu solidarnościowego – część 2.

Polecenie 4

Wymień przyczyny rozpadu obozu solidarnościowego przywołane przez eksperta. Którą z nich uznajesz za najważniejszą? Uzasadnij odpowiedź.

Tvoja odpowiedź

Polecenie 5

Ułóż tezę do wysłuchanego wykładu.

Tvoja odpowiedź

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Tadeusz Mazowiecki w trakcie konfliktu z grupą Lecha Wałęsy cały czas cieszył się dużym zaufaniem społecznym.	☐	☐
Rozpad obozu solidarnościowego był dla całego społeczeństwa, tak samo jak dla działaczy związanych z tym ugrupowaniem, dużym zaskoczeniem.	☐	☐
U podstaw narastającego podziału w obozie solidarnościowym leżały przede wszystkim kwestie personalne i wzajemna niechęć między premierem Tadeuszem Mazowieckim a przewodniczącym Solidarności Lechem Wałęsą.	☐	☐
W wyniku tzw. wojny na górze Wałęsa został pozostawiony sam między zwalczającymi się obozami dawnych współpracowników.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Ułóż poniższe wydarzenia we właściwej kolejności.

1.

2.

3. ukazanie się w „Gazecie Wyborczej” artykułu Adama Michnika *Wasz prezydent, nasz premier*

4.

5.

6. na XI Zjeździe PZPR zostaje podjęta decyzja o zakończeniu działalności partii komunistycznej w Polsce

7.

8.

9.

10.

11. dymisja premiera Tadeusza Mazowieckiego

pierwsze częściowo wolne wybory w Polsce powojennej (tzw. wybory kontraktowe)

wybór Lecha Wałęsy w drugiej turze wyborów na prezydenta Rzeczypospolitej

powstanie Porozumienia Centrum

początek rozmów Okrągłego Stołu

powołanie Tadeusza Mazowieckiego na urząd prezesa Rady Ministrów

powołanie Ruchu Obywatelskiego – Akcji Demokratycznej

uchwalenie przez Sejm ustaw wprowadzających gospodarkę wolnorynkową (plan Balcerowicz)

wybór Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta przez Zgromadzenie Narodowe

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z krótkimi notkami biograficznymi najważniejszych polityków lat 1989 i 1990, a następnie dopasuj nazwisko odpowiedniego polityka.

Polityk	Notka biograficzna
	Przewodniczący NSZZ „Solidarność” od 1980 do 1991 r., pierwszy prezydent wybrany w wyborach bezpośrednich, sprawował urząd od 1990 do 1995 r.
	Jeden z głównych działaczy opozycji demokratycznej w okresie PRL, początkowo współpracownik Lecha Wałęsy, zwolennik tzw. polityki grubej kreski, w sporze między Mazowieckim a Wałęsą poparł tego pierwszego; redaktor naczelny „Gazety Wyborczej”.
	Jeden z głównych działaczy opozycji w okresie PRL, działacz Solidarności, współtwórca i pierwszy prezes Porozumienia Centrum, późniejszy prezydent RP.
	Premier powołany przez sejm, wyłoniony w wyniku wyborów czerwcowych, zwolennik polityki ostrożnych i powolnych reform społeczno-ekonomicznych, późniejszy główny antagonistą Lecha Wałęsy.
	Działacz komunistyczny, ostatni I sekretarz PZPR i prezydent wybrany po wyborach czerwcowych z 1989 r., sprawował urząd do 1990 r.

Wojciech Jaruzelski

Lech Wałęsa

Tadeusz Mazowiecki

Adam Michnik

Lech Kaczyński

W dniu, w którym Tadeusz Mazowiecki otrzymał nominację na premiera, powiedział do Krzysztofa Puszy, sekretarza Lecha Wałęsy:

((Panie Krzysiu, jak być premierem, mając z jednej strony Wałęsę, a z drugiej Jaruzelskiego.

Źródło: Antoni Dudek, *Historia polityczna Polski 1989–2009*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2016, s. 93.

Wyjaśnij, czego obawiał się nowy premier.

Zapoznaj się z poniższymi stwierdzeniami. Uporządkuj je w zależności od tego, której partii hasła programowe i założenia stanowiły: Porozumienia Centrum czy Ruchu Obywatelskiego – Akcji Demokratycznej.

Porozumienie Centrum

prowadzenie polityki
stopniowych przemian

popieranie kandydatury
Tadeusza Mazowieckiego na
prezydenta

Ruch Obywatelski – Akcja Demokratyczna

celem jest stworzenie państwa
liberalnego przy zachowaniu
demokracji i wolności

rozwiązanie PZPR rozumiane
jako koniec jednego z etapów
walki z komunizmem, a nie jej
kres

oparcie się na dziedzictwie
religijnym i związanym z nim
systemie wartości

szybka przebudowa gospodarki
na zasadach prywatyzacji
i demonopolizacji

przyspieszenie procesu
dekomunizacji, czyli usunięcie
z życia politycznego,
społecznego i kulturalnego
pozostałości dawnego systemu

wybory prezydenckie
przeprowadzone przez
Zgromadzenie Narodowe

wysunięcie kandydatury Lecha
Wałęsy na prezydenta

wybory parlamentarne

najpóźniej wiosną 1991 r.

komuniści traktowani
równoprawnie

rozwiązanie PZPR końcem walki
z komunizmem

przeprowadzenie w pełni
demokratycznych wyborów

jak najszybsze usunięcie
Wojciecha Jaruzelskiego
z urzędu prezydenta

postrzeganie głównego
zagrożenia w nacjonalizmie,
klerykalizmie i ksenofobii

dążenie do stworzenia państwa
niezwiązanego z żadną religią

Ćwiczenie 6

Na zebraniu Komitetu Obywatelskiego 13 maja 1990 r. Lech Wałęsa powiedział:

« Jeżeli jest spokój u góry, to na dole jest wojna. Dlatego zachęcam państwa do wojowania. [...] Stan wojenny wprowadził marazm i obecna koncepcja robi to samo. Wziąłem sobie urlop, kiedy Tadeusz Mazowiecki został premierem. Dzisiaj schodzę z tego urlopu.

Cytat za: Andrzej Leon Sowa, *Historia polityczna Polski 1944–1991*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2001.

Wskaż zdania zgodne z treścią przytoczonego wyżej tekstu.

- ☐ Wałęsa wyznaje, że w porozumieniu z Mazowieckim uda im się odbudować jedność obozu solidarnościowego.
- ☐ Dalsze podtrzymywanie fałszywej jedności obozu solidarnościowego jest szkodliwe zarówno dla niego samego, jak i dla Polski.
- ☐ Słowa te zostały wypowiedziane kilka dni po powołaniu Tadeusza Mazowieckiego na urząd premiera.
- ☐ Wałęsa zachęca do podejścia do kwestii przeobrażeń społeczno-ekonomicznych i politycznych z większą rozważą.
- ☐ Tym przemówieniem Wałęsa zaznacza, że jego celem jest zapewnienie pokoju w społeczeństwie.

Ćwiczenie 7

Konflikt personalny czy dwie różne wizje Polski? Określ, co twoim zdaniem odegrało ważniejszą rolę w doprowadzeniu do rozpadu obozu solidarnościowego.

Ćwiczenie 8

Wyobraź sobie, że jesteś dziennikarzem i przygotowujesz tekst do sierpniowego wydania o rozpadzie obozu solidarnościowego. Zatytułuj go w taki sposób, by przyciągnął uwagę czytelnika. Wybierz jedną z poniższych opcji.

1. Jesteś dziennikarzem pracującym w „Gazecie Wyborczej”.
2. Jesteś dziennikarzem pracującym w tygodniku prawicowym.

Dla nauczyciela

Autor: Martyna Wojtowicz

Przedmiot: Historia

Temat: „Wojna na górze” i rozpad obozu solidarnościowego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

V. Świat i Polska w latach 1980-1991. Uczeń:

23) charakteryzuje genezę, przebieg i konsekwencje „wojny na górze” w 1990 roku (pierwsze powszechne wybory prezydenckie w 1990 roku i zwycięstwo Lecha Wałęsy).

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

LIX. Narodziny III Rzeczypospolitej i jej miejsce w świecie na przełomie XX i XXI wieku. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) charakteryzuje polityczne spory o kształt wolnej Polski;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia znaczenie pojęcia „wojny na górze”;
- omawia przyczyny rozpadu obozu solidarnościowego w 1990 r.;
- tłumaczy różnice w wizjach Polski kreślonych przez przeciwstawne obozy;
- opisuje związek między wyborami prezydenckimi w 1990 r. a konfliktem w obozie solidarnościowym.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

Nauczyciel poleca, aby uczniowie przypomnieli sobie wiadomości dotyczące obrad Okrągłego Stołu, wyborów w 1989 r. i rozpadu systemu komunistycznego w Polsce.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla uczniom temat lekcji, a także cele zajęć zawarte w sekcji „Wprowadzenie”.
2. Prowadzący poleca uczniom przygotować w parach pytania związane z tematem lekcji. Czego uczniowie chcą się dowiedzieć? Co ich interesuje w związku z zakresem zajęć? W ten sposób uczniowie formułują obowiązujące ich kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel poleca, aby wybrana osoba (albo ochotnik) przypomniała najważniejsze wydarzenia, które doprowadziły do rozpadu systemu komunistycznego w Polsce. W razie konieczności uzupełnia odpowiedź ucznia o istotne informacje.
2. Nauczyciel zadaje uczniom pytanie: Z czym kojarzy wam się określenie „wojna na górze”? Uczniowie zgłaszają swoje propozycje. Nauczyciel wskazuje, że określenie to utrwaliło się na początku lat 90. XX w., gdy w Polsce doszło do napięć wewnątrz zwycięskiego obozu solidarnościowego, a następnie do konfliktu, który doprowadził do jego rozpadu.

3. Praca z multimedium („Film edukacyjny”). Nauczyciel prosi, aby uczniowie podzielili się na cztero- lub pięcioosobowe grupy, w których będą wykonywać polecenia. Następnie odtwarza pierwszy z filmów i poleca, by uczniowie w grupach wykonali polecenie 2: wyjaśnili, o jaką przyszłość i wizję Polski spierali się działacze obozu solidarnościowego. Przedstawiciel wskazanej grupy udziela odpowiedzi, pozostali uczniowie mogą się do niej odnosić. Następnie nauczyciel odtwarza drugi film. Po jego zakończeniu prosi, aby uczniowie wykonali polecenie 4: „Wymień przyczyny rozpadu obozu solidarnościowego przywołane przez eksperta. Którą z nich uznajesz za najważniejszą? Uzasadnij odpowiedź”. Wybrana osoba notuje propozycje podawane przez uczniów na tablicy. Uczniowie dyskutują o przyczynach, argumentują swoje wybory.
4. Utrwalanie wiedzy i umiejętności. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenie 2 z sekcji „Sprawdź się”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.
5. Nauczyciel wyświetla uczestnikom zajęć ćwiczenie 6. Uczniowie tym razem pracują w parach. Ustalają wspólne stanowisko i wskazują wybraną odpowiedź, używając telefonów lub komputerów. Nauczyciel kontroluje wyniki pracy uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji i inicjuje krótką rozmowę dotyczącą kryteriów sukcesu. Czego uczniowie się nauczyli? Na koniec poleca chętnemu uczniowi podsumowanie i – jeśli to potrzebne – uzupełnia informacje.
2. Na zakończenie nauczyciel może ocenić pracę grup uczniowskich.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia 5 i 7 z sekcji „Sprawdź się”.
2. (Dla uczniów chętnych) Wykonaj ćwiczenie 8 z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

A. Dudek, *Historia polityczna Polski 1989–2009*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2016.

Ł. Bertram, *Z etosu w politykę*, w: „Karta” 82/2015.

W. Roszkowski, *Historia Polski 1914–1991*, PWN, Warszawa 1992.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą zapoznać się przed lekcją z filmami edukacyjnymi, aby przygotować się do późniejszej pracy. Wówczas w trakcie fazy realizacyjnej wybrane osoby przedstawiają najważniejsze informacje, uczniowie wykonują polecenia oraz ćwiczenia interaktywne.